

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 298. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890593559296/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

29 Rubens] flamsk maler (1577-1640). – 36-37 Vingernes ... Psyche-Mærke] se n.t. IV 175.35-36.

244.1 En sort Domino] smt. Alm 17.3.1859: »Kunstner Carneval i Casino, jeg havde skrevet Iodledningen, var indviteret. Kom i Domino, med Halvmaske.« Domino: lang sort kappe med hætte og vide ærmer.

245.22 Etatsraad] titel med rang i 3. rangklasse.

Flyttedagen

Flyttedagen tryktes første gang i Illustreret Tidende 12.2.1860.

16.2.1855 skriver A til Henriette Wulff: »I Aftes fik jeg første Gang Trang og Lyst til at skrive igjen Noget, et lille Stykke om »Kartofler« [...] en anden lille Historie er i Anmarsch, den kom med Kartofflerne og handler om – ja bliv ikke forskrækket, Navnet og Stedet er ikke for et Frøken-Buur, det er nemlig en Historie fra »Skraldemændens Vogn« Jeg saae nemlig, kort før Sneen faldt, en Vogn med hvad Byens Bøtter og Fjerdinger kan levere, den kjørte under Skralde-Musik, fra Huus til Huus; et Grantræ, endnu friskt og med enkelte Guld Stumper der flagrede var smidt ud og nu af Skraldemanden plantet bag i Vogn-Dyngen. Folk loe af hans Vittighed, jeg – ja jeg blev væmodig, saae en Alvors-Vignet for Verden i denne Sammensætning; nu maaskee kommer der en Historie derom« (BHW II 195f). Dette brevcitat er altså den første skitse til eventyret, hvoraf også fremgår, at det er trøst på skraldevognen, der har inspireret A. Og 25.2.1855 vender han igen tilbage til eventyret: »jeg har i Dag en Fornemmelse af Vaaren, og skriver derfor paa »Skraldemanden« hans Skralde klinger mig næsten, som Storkens Knæbbren og Vaaren kommer, naar Storken kommer« (ib. 199).

Hvornår A har sluttet arbejdet vides ikke, ej heller hvorvidt indledningen om *Taanvægtøren Ole* (se III 121-25), som eventyret er en fortsættelse af, måske først er tilføjet tilsidst. Den ændrede titel kan måske skyldes indfyldelse fra Henriette Wulff. 22.5.1855 kommenterer hun nemlig titlen, idet hun refererer til A.s oplæsning af *Flipperne* for Christian VII's søster, prinsesse Juliane Sophie (1788-1856): »De sætter jo rigtig nok Prindsessers og fine Dammers Nærver stærkt paa Prøve undertiden, ved Benævnelserne paa Eventyr og Historier« (BHW II 197). Prinsessen var åbenbart stejlet ved tanken om at fortælle et eventyr om et par flipper!

Motivet med flyttedagen og døden som sådan havde A allerede

brugt i digtet Flyttedagen i April (Digte. 1830.64), ligesom han beskriver den ved Elisabeths ankomst til København i DtB, hvorfra der er tydelige linier til eventyret: »det var Flyttedag, vaadt og graat [...] Den Fremmede, som ikke kjender en kjøbenhavnsk Flyttedag, og paa denne kommer ind i Byen, vil troe at være traadt ind i en Gade, hvor Quarteret i Nægheden staaer i Lysluc, og at det er derfor, alle Mennesker paa Vogne og paa Bære slæbe afsted med Dynet og Meubler for at frælse. Hele Gader ligge opdyngede med Straa og Skarn [...] man seer en uendelig Mødding. Hvilket Billede paa For-gængelighed! Der hviler en skrækkelig gammel Silkebat, som engang vakte Misundelse i hele Nabolaget og sad dog paa et stygt Hoved; her ligger en graa Handske, engang var den hvid, Brudgommen bar den sin Bryllupsdag» (193). Endvidere kan nævnes, at Henrik Hertz havde behandlet motivet i lystspillet Flyttedagen (1828). Desuden går en linie tilbage til Fodreise, hvor Dedens store ekstrapost kører hen over Amager med alle dem, der er døde samme nat. I eventyret har A imidlertid berøvet Døden alle de skrækromantiske symboler, den havde i Fodreise (jvf. Tage Høeg 164).

246.3-4 *ikke det sidste*] A har ikke udgivet flere eventyr om Taarnvægteren Ole. – **6** *Flyttedagen*] kunne variere fra by til by, men var iflg. Forordning af 1.7.1799 sat til 3. tirsdag i april og oktober. – **12** *den levende Halm*] pga. utøj. – **16** *Bøtte*] skraldebøtte. – **22** *Flittergul*] tyndt udhamret messingblik.

247.8 *flaut*] dumt, banalt. – **20** *Nissen ... flytter med*] alrn. træk i folketroen; jvf. Thiele⁴: »En Mand, som boede i et Huus, hvor en Nisse havde drevet sin Spøg vel vidt, beslattede omsider, at flytte ud og lade ham der alene. Allerede vare flere Læs Flyttegods bortkørte, og det sidste Læs, som mest bestod af tomme Bøtter og andet Sligt, var allerede færdigt, da Manden tilfældigviis bliver Nissen vacr, som sad i en Bøtte paa Vognen. Ved saaledes at see den hele Flytning at være forgieves, blev Manden saare ilde tilmode, men Nissen gav sig hierteligt til at lee, stak Hovedet op af Bøtten og sagde: »Seel idag flytte vil« (II 263). – **24-25** *Vær ... Flyttedag*] jvf. *Et godt Humeur* (II 238.24-239.8 m. noter). Verset er ikke fundet. – **30ff.** *Sml. Op-tegnelsesbog II,2 (B1 12v)*: »Døden er Færgemand siger man, sætter Folk over Forglemmelsens Flod; Døden er saa meget, han er Passkri-ver, han giver Skudsmaalsbog, han er Udbetaler, i det den Døde gaer herfra. Han giver hver sin Tørepønge, den de selv har sparet sig sammen og stukket i Bøssen da de levede her. Han kjøver om med en stor Vogn – ja den kan rigtignok kaldes Ligvognen – det er en Omnibus, en flotte Omnibus, fuld af Presenter, hver faaer sin, tidt lille som en Ært, men Ært kan skyde ud til en blomstrende Ranke; Han

kommer til den mægtige Regent for hvem Millioner bøiede sig, Døden staaer opreist rækker ham en Drik, uden Komplimenter, han maa drikke den, reen og puur er den! alle Tanker klares, alle gode Følelser blive vakt og han seer og fornemmer hvad han før ikke vilde see, ikke gad see, eller fornemme og han fornemmer Straffen i sig selv, det er en gruelig Stemning han gaaer ind med for sin Konge og Dommer Gud! – Her giver Døden et stakkels Barn, der altid var Skrumpelskud og sad paa Dørtærskelen, sin fattige Skammel, men den løfter sig til en Trone, straalende som Guld, blomstrende, duftende som en heel Løvhytte, der løftes og bæres ind i Glands og Glæde. Var det Blomster eller Sommerfugle, yndige Colibri, levende Fugle var den hele Pragt, Blomster som kunde flyve og synge de har hende hort fra Savn og Sorg. – « (FoF X [29f]). – **30** *Omnibusfører*] kusk på de hestetrunkne vogne, der fra ca. 1840 anvendtes som offentlige transportmidler og som modsat hestesporvognene ikke kørte på skinner. – **31** *Skudsmaalsbøg*] og], bøg der fulgte tjenestefolk, hvori indførtes navn, alder, pladser samt udtalelser om opførsel, sædelighed osv. – **36** *Terepenge*] penge som bruges til livsformåenheder under rejse.

248.4-5 *Jerusalems Skomager*] Denne sagnfigur behandles ofte i tidens digtning. Hos A er han hovedperson i versdrammet Ahasverus (1847), og han optræder allerede i Fodreise, hvor han iøvrigt fortæller, at han har været postkarl under Ludvig XI (69; jvf. ndf. 249.3f)! Jvf. også hans afsked med A: »vi mødes nok, om ikke før, saa naar De gjør den sidste store Reise med Dødens Extra-Post. Hver Nat møde vi hinanden, thi hans Heste ere raskere tilbens end jeg; han kan i et Øieblik fare Jorden rundt og har altid Passagerer« (71). Sagnet om en person, der slog den lidende Jesus og derfor dømedes til evig fredløshed, er middelalderligt, men dets gængse træk er først opstået med eller senere end en tysk folkebøg fra 1602, dansk 1607: navnet Ahasverus, hans skomagererhverv, lokaliseringen til Via dolorosa samt tilnavnene Den evige/vandrende Jøde, Jerusalems Skomager. Som indfaldsvinkel til det store emne kan bruges Erik Dals og R. Edelmanns bidrag til Fund og Forskning XII 1965:31-46. – **15** *Skrumpelskud*] udskud, syndebug. – **21-22** *Træbimpe*] lille trærende eller -dunk. – **33-38** *Der var engang ... hjælp Du*] sml. Optegnelsesbøg II,1 (nr.35): »Fortæl igjen om hin franske Konge, der i en Hungersnød var Folkets Velgjører og hvem Folket reiste et Monument af Sneen med Indskrift: Hurtigere end den smelter, hjælp Du« (FoF IX 149f).

249.3 ff. Anekdotens kilde er ikke fundet. – **3-4** *Ludvig den Elleste*] fr. konge (1423-(1461-)83). – **7** *Connetable*] rigsmarsk. – **10** *Bastilien*] borg i Paris anvendt som statsfængsel for vigtige (stats)forbrydere; nedrevet 1789.